

BUDAPESTIN YLIOPISTON SUOMALAIS-UGRILAINEN LAITOS

Gábor Bereczki, Budapest

Budapestin Lőránd Eötvösin yliopiston suomalais-ugrilaisen kielitieteen oppituoli perustettiin vuonna 1872, niinpä se onkin maailman vanhin fennougristiikan oppituoli.

Päätehtävämme on opettaa 1. ja 2. vuosikurssin unkarin kielen oppilajoille unkarin kielen suomalais-ugrilaiset perusteet -nimistä oppiainetta. Kahdella vuosikurssilla opiskelijoiden määrä on noin 250 ja kirjopiskelijoiden määräkin yli sata.

Unkarin kielen suomalais-ugrilaiset perusteet -nimisen oppiaineen piirissä oppilaiden on opiskeltava yhtä suomalais-ugrilaista tai yhtä samojedikieltä. Vuosien käytäntö osoittaa, että yli 70 prosenttia opiskelijoista valitsee suomen kielen, seuraavina ovat viro, mordva, tšeremissi jne. Tarkoituksena on lähinnä kielisukulaisuuden asteen esittely, ei suinkaan käytännön kielitaidon hankkiminen.

Vuodesta 1964 maan kaikissa kolmessa yliopistossa on voinut valita oppiaineekseen myös suomalais-ugrilaisen kielitieteen. Sen tarkoituksena on turvata suomalais-ugrilaisten asiantuntijoiden jälkikasvu. Koulutus on kolmivuotinen. Vuosittain otetaan ainetta opiskelemaan yleensä viitisen opiskelijaa, jotka opiskeluaikanaan tutustuvat perusteellisesti pariin uralilaiseen kieleen, kuuntelevat johdatusta suomalais-ugrilaisten esihistoriaan, kansatieteeseen ja näiden kansojen kirjallisuuteen. Tämän lisäksi he opiskelevat koko tuon ajan suomen kieltä voidakseen käyttää hyväkseen suomenkielistä ammattikirjallisuutta.

Loppututkinnon suorittaneet opiskelijat ovat tähän saakka sijoittuneet enimmäkseen yliopistoihin ja korkeakouluihin. Viime aikoina yhä useammat ulkomaiset yliopistot ovat esittäneet toivomuksen, että unkarin kielen lehtoriksi lähetettäisiin henkilö, jolla on arvosana myös fennougristikassassa.

Muutama vuosi sitten huomattiin tarpeelliseksi, että tieteellisen suomalais-ugrilaisen kielitieteen rinnalle saataisiin käytännön tarpeita palveleva suomen kielen ja Suomen kirjallisuuden oppiaine. Tarve on syntynyt aivan viime vuosikymmenen aikana Suomen ja Unkarin talous- ja kulttuurisuhteiden tultua yhä kiinteämmiksi. Tarvitaan tulkkeja, teknisten

alojen ja kaunokirjallisuuden kääntäjiä ym. Suomen kielen oppiaine pyrkii tyydyttämään tämän tarpeen. Sekin on kolmivuotinen. Opiskelijat tutustuvat kuuden viikkotunnin aikana Suomen kirjallisuuteen, kulttuurihistoriaan ja käytännön kieleen.

Fennougristiikan ja suomen kielen lukijat ovat melkein poikkeuksetta kaikki päässeet Suomeen kesän kielikursseille, minkä ansiosta heidän suomen kielen tuntemuksensa on kehittynyt huomattavasti ja lisäksi he ovat oppineet pitämään Suomesta ja suomalaisista, mikä on omiaan suuresti lisäämään heidän opiskeluintoaan.

Fennougristiikan ja suomen kielen opiskelijoiden lisäksi monet muiden aineiden opiskelijat opiskelevat suomea vain kiinnostuksesta Suomea ja sen kulttuuria kohtaan. Parisenkymmentä innokasta jatkaa opiskeluaan uskollisesti vuosien ajan. Vuodesta 1960 lähtien on laitoksessamme toiminut suomen kielen lehtori. Lähiaikoina saamme myös vierailevan professorin Suomesta suomen kielen ja Suomen kulttuurin laitoksen opetusta täydentämään.

Laitoksen opettajien työssä tieteellisellä tutkimuksella on opetuksen ohella tärkeä osuus. Ilman oman tieteenalansa aktiivista harjoittamista ei voi olla hyvä opettaja. Meidän laitoksemme tieteellinen vastuualue on laajempi kuin yleensä fennougristiikan laitosten. Virallisen määritelmän mukaan tehtävänämmä on tutkia uralilaisten kansojen kieltä, kansanrunoutta ja kirjallisuutta. Sen mukaisesti myös opettajat edustavat eri tutkimusaloja: heistä kuusi on kielentutkijoita ja kaksi kirjallisuuden-tutkijoita. Professori Lakó, joka vielä eläkkeellä ollessaankin opettaa laitoksessamme, tuo vahvistusta kielitieteilijöiden ryhmään.

Koko laitokselle yhteistä tutkimusteemaa on vaikea löytää, sillä opettajien tutkimusalueet eroavat suuresti toisistaan. Tällä hetkellä laitoksella valmistellaan virolais-unkarilaista sanakirjaa, joka tulee olemaan ensimmäinen lajissaan.

Suomalais-ugrilainen laitos on samalla sukukansojen kirjallisuuden ja kansanrunouden kääntämisen keskus. Äskettäin sanoin leikilläni laitoksessamme vierailleelle suomalaiselle valtuuskunnalle, että meidän laitoksellamme kaikki osaavat kääntää kaunokirjallisuutta ja soittaa nokkahuilua. Se on muuten vain hiukan liioitellen tottakin. Suomalaisen ja virolaisen kirjallisuuden kääntämisen ohella olemme tehneet paljon työtä ns. pienten suomalais-ugrilaisten kansojen henkisten arvojen tunnetuksi tekemisessä.

Laitoksellamme on tällä hetkellä 11 työntekijää. Haluaisin lopuksi esitellä heidät muutamien sanoin:

Professori György Lakó oli kahden vuosikymmenen ajan fennougristiikan laitoksen johtaja. Tällä hetkellä hän opettaa saamen kieltä. Hän on tutkinut ansiokkaasti etupäässä äänneopillisia ja etymologisia ongelmia. Hänellä on jo yli puolivuosisataiset kiinteät suhteet Suomeen.

Professori Péter Hajdú, joka on samalla myös Unkarin Tiedeakatemian kielitieteen laitoksen johtaja, on tunnettu samojedikielten tutkija, ja varsinkin hänen teoksensa Johdatus uralilaiseen kielitieteeseen tunnetaan kaikkialla, missä tutkitaan fennougristiikkaa.

Apulaisprofessori Péter Domokos on uuden tutkimusalueen, suomalais-ugrilaisen kirjallisuudentutkimuksen eräs perustaja ja sen aktiivein harrastaja. Hän on saanut paljon aikaan pienten suomalais-ugrilaisten kansojen kansanrunouden ja kirjallisuuden tunnetuksi tekemisen alalla.

Tieteellinen tutkija Endre Gombár on suomalaisen kirjallisuuden erinomainen tuntija ja ollut jo pitkän aikaa sen ahkerin kääntäjä. Kahden viime vuosikymmenen aikana hän on tehnyt paljon työtä suomalais-unkarilaisten kulttuurisuhteiden syventämiseksi.

Lehtori Zsófia Velenyák, permiläisten kielten tutkija, on valitettavasti oleskellut jo useita vuosia Kuubassa. Hänen sijaisenaan on entinen oppilaamme Emilia G. Nagy.

Lehtori Enikő Szűcs on myös permiläisten kielten tutkija. Hän tarkastelee mielellään etnolingvistisiä kysymyksiä, tällä hetkellä permiläisten kansojen sukulaisuusjärjestelmää. Hän opettaa suomen opiskelijoille Suomen kulttuurihistoriaa. Hänen kirjoittamansa perinpohjainen matkakirja Suomesta on ilmestynyt suurena painoksena ja on erittäin suosittu.

Lehtori János Pusztay on samojedikielten tutkija. Viime aikoina hän on tutkinut perusteellisemmin uralilaisten ja paleosiperialaisten kielten yhtymäkohtia.

Lehtori Márta Csepregi on ostjakin ja vogulin tutkija. Hän osaa erinomaisesti suomea ja huolehtii osasta pakollista suomen kielen opetusta.

Laitoksemme pitkäaikainen kirjastonhoitaja on Júlia Heverdle. Hän huolehtii laitoksen lähes 15 000 teoksesta ja kääntää vapaa-aikanaan suomalaista kaunokirjallisuutta.

Viime vuoden syyskuusta lähtien suomen kielen lehtorina on toiminut Outi Karanko-Pap. Hän on suomen kielen ja Suomen kirjallisuuden vä-

symätön ja innostunut opettaja. Lisäksi hän kääntää unkarilaista kirjallisuutta suomeksi.

Lopuksi mainitsen itsestäni sen verran, että olen toiminut vuodesta 1973 laitoksen johtajana. Tutkin lähinnä tšeremissin kieltä. Tieteellisen työni merkittävimpänä saavutuksena pidän Volgan-Kaman seudun 300 kylästä keräämääni suomalais-ugrilaisen ja turkkilaisen kansanmusiikin aineistoa. Olen myös kääntänyt paljon virolaista ja suomalaista kaunokirjallisuutta.

*

Toivokaamme, että tulevina vuosina laitoksemme kehittyy edelleen ja että saamme iloita uusista, älykkäistä opiskelijapolvista, ja että samalla suhteemme vastaaviin laitoksiin eri puolilla Eurooppaa entisestäänkin vilkastuvat.

Suomentanut Outi Karanko-Pap